

Til: Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet

Deres referanse: 2025/13717

Dato: 30/09/2025

HØRINGSINNSPILL

Høring av forskrift om gjennomføring av avskogingsforordningen mv.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å gi innspill på innføring av forordning om avskoging i norsk rett.

Formål med forordningen

EUs avskogningsforordning har til hensikt å begrense avskoging og skogforringelse knyttet til produkter som importeres til eller eksporteres fra EU. Forordningen vil ha konsekvenser for varer fra virksomheter i Norge som plasserer relevante varer på EUs marked og på det norske markedet. Ikrafttredelse er satt til årsskifte 2025/26.

Avskogingsforordningen omfatter råvarene storfe, kakao, kaffe, oljepalme, gummi, soya og tre. Levende storfe og kjøtt fra storfe er ikke omfattet av EØS-avtalen, mens hud og skinn fra storfe er omfattet.

Forordningen i norsk kontekst

Hensikten med å minimere import og produksjon av produkter som bidrar til global avskoging er positiv og vil være viktig for å redusere tap av sårbar natur framover. Jordbruk er den viktigste driveren for global avskoging, men i Norge er de viktigste driverne for nedbygging av skog bygging av boliger/hytter, veier, jernbane, industri mm. I Norge har vi et bærekraftig skogbruk med mer tilvekst enn avvirkning.

De siste årene har vi gått fra en overproduksjonssituasjon i Norge, til et underskudd på storfekjøtt, og historisk sett har det vært et underskudd. Det er lite realistisk at man vil komme til en situasjon hvor det blir mulig å bygge opp en eksportindustri for storfekjøtt, og således vil man ikke kunne se for seg at avskoging grunnet økt storfehold vil være aktuelt. Premisset for avskogingsforordningen er lite dekkende for situasjonen i Norge.

Norsk husdyrproduksjon har tilpasset seg en politikk for å øke bruk av beite ved omgjøring av skog til innmarksbeite, for god utnyttelse av gårdens ressursgrunnlag. Dette bør også kunne gjøres i fremtiden for å ivareta beitekrav og de nasjonale føringene for å unngå nedbygging av dyrka mark ved for eksempel bygging av nye fjøs. Å øke beitearealet i Norge er positivt for nasjonal ressursutnyttelse og kan ha svært positiv effekt på biologisk mangfold og netto-karbonbinding fra beitende dyr. Hensynet til den nasjonale konteksten må veie tungt.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- Forordningen er ikke egnet for norske forhold, og vil virke mot en hensikt om bærekraftig matproduksjon.

Tilbakevirkende kraft

Det er svært utfordrende at gjennomføring av forordningen i norsk rett har tilbakevirkende kraft for beiter som er avskoget etter 30.12.2020. Å innføre forskrifter med tilbakevirkende kraft må sees som et brudd på grunnlovens § 97.

I etterkant av gjennomføringen kan bønder ta opplyste valg om å gjennomføre rydding av beite. Avgjørelser tilbake i tid kan ikke omgjøres, og er svært utfordrende å tilbakeføre. I praksis risikerer en at omfattende investeringer på enkeltbruk får redusert verdi, i tillegg til at grunnlaget for driften reduseres.

Grunnlag for bestemmelse om tilbakevirkende kraft i grunnloven er behov for forutsigbarhet for dem som vil omfattes av nye lover og forskrifter. Avskoging til beite er et tydelig eksempel på dette. Det vil ha økonomiske konsekvenser for dem som gjennomførte avskoging mellom 2020 og dato for ikrafttredelse som er satt til 31.12.2025.

Det er utfordringer knyttet til legitimitet, ved innføring av en forskrift med tilbakevirkende kraft, som det nå legges opp til i forskrift for oppfølging av avskogingsforordningen. Det oppleves utfordrende at storfebeite er valgt ut, som en årsak til avskoging, mens avskoging til andre formål ikke faller under denne forskriften, selv om avskoging til beite ikke er viktigste grunn til avskoging nasjonalt. Avskogingsforordningen er lite tilpasset norske forhold, og det bør derfor tillegges ekstra hensyn til skånsom innføring av forordningen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- Innføring av forskrift med tilbakevirkende kraft for beiter som ble avskoget etter 30.12.2020 regnes som grunnlovsstridig.

Dokumentasjon av avskoging

Det er vesentlig for norsk storfehold at innføring av forordningen ikke etterlater uoppnåelige dokumentasjonskrav. Avskogingsforordningen inneholder en rekke krav til dokumentasjon og aktsomhetserklæringer, og det endelige produktet/varen skal kunne spores tilbake til det området råvarene kommer fra (geolokasjon). Det må statlig finansiering til for systemutvikling og innhenting av dokumentasjon for oppfølging av forordningen.

EU opplever utfordringer med å utarbeide gode nok dokumentasjonsverktøy, og det har blitt uttrykt at ikrafttredelse av avskogingsforordningen skal utsettes. Dette er et tydelig signal om at kompleksiteten ved å innføre slike systemer må tas på alvor, i videre utredninger her i Norge også.

Økonomiske konsekvenser for berørte bønder

De økonomiske konsekvensene for bønder som rammes av forskrift framstilles som ubetydelige. Vi mener dette ikke er tilfelle og at det er behov for grundigere utredninger.

Bønder som rydder områder for beite, vil ikke kunne omsette tømmer på det norske markedet eller i EU. Den tapte inntekten ville gjort opp for utgiftene ved å rydde beite, eller ville vært et viktig grunnlag for investeringer i gårdsdriften for nye bønder. For å opprettholde muligheten for å kunne rydde beite i framtiden, må det innføres kompensasjonsordninger for innleie av utstyr og andre utgifter knyttet til hogging av tømmer som ikke kan omsettes.

Hud og skinn fra storfe fra dyr som har beitet på avskoget område, vil ikke kunne omsettes i Norge og EU, som vil bety at de må kasseres på slakteriene eller omsettes utenfor EU / EØS land. Dette vil kreve innføring av ny varestrøm. Det legges opp til, i høringsdokumentet, at storfe som har beitet på avskoget område ikke vil omfattes av mottaksplikten. I dokumentet er vurderingen at mottaksplikt ikke vil være gjeldende, altså kan slakteriene avstå fra å ta imot disse dyrene. Vi stiller spørsmål ved hvordan innføring av forordningen i norsk rett vil påvirke markedsordningen for storfekjøtt, og ønsker videre konsekvensutredning.

Bønder som får redusert verdien av sine investeringer i beiter og annen infrastruktur som følge av denne forordningen, må kompenseres økonomisk. Konsekvensen av å redusere muligheten for å beite på avskoget areal er at det blir behov for erstatningsarealer dersom man skal opprettholde det økonomiske grunnlaget i produksjonen.

Å ta i bruk erstatningsarealer til storfebeite vil ofte innebære å ta i bruk arealer lenger unna driftssenter, som vil øke utgifter og kapasitetsbehov knyttet til transport av dyr og gjødsel. Det kan også være gode grunner til at disse arealene ikke er i bruk i dag, grunnet utfordringer med skjøtsel og manglende gjerdehold.

Andre forhold som må tas hensyn til ved utarbeiding av kompensasjonsordninger er til bønder og grunneiere som har ryddet beite for å erstatte areal på grunn av utbygging av vei, jernbane og annen infrastruktur. Hvis de blir sittende igjen med kompensert erstatningsareal med begrenset verdi som storfebeite på grunn av forordningen, vil det være uheldig, og bør kompenseres videre.

Norsk ammekunæring påvirkes spesielt av denne forordningen.

Strukturrasjonaliseringen i jordbruket har bidratt til at ammekuprodusenter har økt antallet dyr og dermed behovet for areal. Avskogningsforordningen legger ytterligere press på økonomien i norsk ammekuproduksjon, som allerede er i en utfordrende situasjon.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- Merkostnad for slakteriene og landbruket til håndtering av varestrømmer for skinn og huder må dekkes av staten.
- Det må innføres kompensasjonsordning utenfor jordbruksavtalen, for bønder som ikke får omsatt tømmer fra områder som er ryddet til beite.
- Det må innføres kompensasjonsordninger for huder som ikke kan omsettes, for å unngå økonomisk tap for storfebønder, utenfor jordbruksavtalen.
- Forholdet til mottaksplikten må konsekvensutredes videre.

Konsekvenser for ressursbruk i norsk jordbruk

Dersom mottaksplikten faller bort for dyr som har beitet på avskoget område, slik høringsdokumentet vurderer, vil det ha store konsekvenser for muligheten for bruk av tilgjengelige ressurser. Hvis dette innebærer at slakterier ikke trenger å ta inn dyr omfattet av forskriften, vil det føre til et totalt bortfall av det økonomiske grunnlaget til bonden på disse beitenene.

Innføring av avskogingsforordningen i norsk rett vil da stå i konflikt med mål om økt sjølforsyning. Det vil redusere muligheten for utnyttelse av innmarksbeiter, som kan bidra til at beitearealer på dyrka mark må benyttes i større grad. Konsekvensen kan bli mindre areal til korn- og grønnsaksproduksjon. Ved bortfall av det økonomiske grunnlaget for bruk av avskoget grunn, vil det mest sannsynlig føre til økt inneføring og bruk av kraftfôr. Økt bruk av kraftfôr vil gå på bekostning av areal til matkorn. Lavere beiteutnyttelse går imot Stortingets mål om å øke sjølforsyningsgraden til 50 pst., en matkornandel på 90 pst. og en norskandel på kraftfôr på 70 pst.

Med bakgrunn i det kommende løsdriftskravet, er det fremdeles et behov for bygging av nye løsdriftsfjøs. Det er behov for gode, praktiske beiter i tilknytning til disse. For å unngå nedbygging av dyrket og dyrkbar jord, er det nødvendig at skogsarealer kan tas i bruk til disse formålene. Alternativet er å benytte seg av eksisterende fulldyrket areal til beite, og akseptere en viss nedbygging av dyrket jord.

Norsk storfehold har et godt omdømme, og dyr på beite styrker omdømmet til norsk landbruk. En mulig konsekvens av forordningen, ved bortfall av mottaksplikt eller mangel på kompensasjonsordning, er færre dyr på beite og svekking av omdømmet. Dette vil være negativt for hele verdikjeden.

Manglende politisk samstemthet

Det finnes eksempler på beitearealer som tidligere har mottatt offentlige tilskuddsmidler for tilplanting. Skogen på disse arealene er nå hogstmoden. Dersom grunneier ønsker å hogge skogen for å tilbakeføre arealet til beiteformål eller få inntekt på skogen, oppstår målkonflikter: avskogingsforordningen innebærer at dette ikke kan gjøres uten at hogsten anses som avskoging, og dermed utløser økonomiske restriksjoner på salg av skinn og tømmer. Resultatet er at arealet verken kan gi inntekter fra tømmeruttak eller tas i bruk til aktivt beite igjen.

Samtidig blir det gitt offentlige tilskuddsmidler på å rydde gjengrodde beiter og gjerde disse inn, men som nå også er motstridene mot avskogingsforordningen.

Biologisk mangfold

Beitemarker, naturbeitemark, slåttemark, skogshager og andre naturtyper som har blitt dannet gjennom husdyrhold, representerer en utrydningstruet landskapstype som er viktig for biologisk mangfold i norsk kontekst. Riktig beiteforvaltning med storfe kan ha svært positiv effekt på landskapet, og bidrar til å opprettholde en naturtype som 685 ulike arter (29 pst. av artene) på rødlista, er avhengige av, og som vil påvirkes negativt om disse gror igjen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- Overgang mellom beite og skog har vært flytende over lang tid, og er en viktig mulighet for god ressursutnyttelse på gårdsnivå.
- For å kunne ivareta behovene for skjøtsel av trua naturtyper, ivareta biologisk mangfold og skjøtte innmarksbeiter må det innarbeides unntaksbestemmelser som ivaretar dette, f.eks. ved å gi unntak til Utvalgte Kulturlandskap (UKL).
- Det bør vurderes om gjeldende definisjon av skog i forskriften skal begrenses til å gjelde naturskog, tilsvarende areal som ikke er avvirket etter 1940.

OPPSUMMERING

Innføring av avskogingsforordningen i norsk rett er lite tilpasset norske forhold. Dersom forordningen innføres på foreslått måte, må det innføres kompensasjon for bortfall av inntekt fra tømmer, skinn og huder fra områder som ryddes til beite. Det er også avgjørende at dokumentasjonskrav ikke belastes landbruket økonomisk, og fører til uoverkommelige rapporteringsordninger.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- *Det må innføres kompensasjonsordning for bønder som ikke får omsatt tømmer fra områder som er ryddet til beite, utenfor jordbruksavtalen.*
- *Det må innføres kompensasjonsordninger for huder som ikke kan omsettes, for å unngå økonomisk tap for storfebønder, utenfor jordbruksavtalen.*
- *Konsekvensene for landbruket må utredes videre, og konsekvenser for markedsordningen for storfe må vurderes ytterligere.*
- *Videre utredninger må inkludere konsekvenser av endret arealtilgang grunnet innføring av avskogingsforordningen, opp imot nylig vedtatt gjødselbruksforskrift.*

Med vennlig hilsen,

Anders Bakke Klemoen, Generalsekretær
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Elektronisk godkjent, uten underskrift